

Szabó Vladimír

Bizvást állítható, hogy művészetének jellegzetes vonásai egészen különös helyet jelölnek ki számára századunk magyar és egyetemes művelődésében. Képeinek karaktere semmihez se hasonlítható, pályatársai törekvéscivel nem rokonítható. Olyan egyéni stílust alakított ki, ami csak rá jellemző, az ő személyes dialektusának tekinthető; összeforrott a nevével. Önálló vizuális világot teremtett, első rálátásra mindenkinek felismerhető, olyat, ami semmi mással össze nem téveszthető. Ez a birodalom egy rendkívül markáns tehetség sajátja, megragadó, elgondolkoztató leleménye. Csupa olyan tulajdonság segíti tevékenységét, amelyik korunk esztétikai kíváncsiainak szerint megfelel a sokat reklámozott eredetiségnek, publicisztikusan fogalmazva: az originalitásnak, s mindenképpen igazolja Szabó Vladimír alkotói szuverenitását.

Aki művcivel találkozik – és sok ilyen műbarát, hozzáértő, laikus, könyvolvasó, tárlatlátogató, sajtótermékeket lapozgató ember van – elbűvölten nézi festményeit, rajzait, grafikáit, kénytelen alaposan tanulmányozni őket, mert a futó pillantás nem elegendő befogadásukra, mindegyike olyan, hogy szemlélődésre késztet. S a szemlélődés már következtetések levonására is ösztönöz, értelmezni kívánja a látottakat. Képei nem hagynak békét a közönségnek, együttérzése, kacajra, vitára indítják, gyakran bosszantják, ingerlik is, máskor lelkesítik, elandalítják, ám minden esetben emóciót váltanak ki belőle. Pedig ez a sokféle reagálás végül azonos forrásból fakad, annak a kifejezőkészségnek a következménye, amivel Szabó Vladimír indokolni képes mondanivalóit. Mert jól tudja, mikor bővöli el nézőit, mikor indít el tiltakozást bennük, semmit nem bíz a véletlenre, tisztában van a képalkotás ingertényezőivel, s nem csupán az érzékleteknek, a szem elkápráztatásának a vonatkozásában, de az elmélkedésre, a mérlegelésre indítás lehetőségeivel is, azokkal a látás útján megnyilatkozó érvekkel, melyek lélektani nyugtalanságot keltenek, erkölcsi kérdéseket vetnek fel, sorsproblémákra sürgetnek választ.

Munkásságának intellektuális vonásai viszont azért érvényesülhetnek, mert hitelesítésükhöz rendelkezésére állnak a képzőművészet nélkülözhetetlen szakmai eszközei. Igaz ugyan, hogy egy tartalmas műtárgyban szerves egységet mutat a forma és a téma, a megjelenítés sajátja és az érdemleges közlendők igazsága, de hát a legfennköltebb elképzelés, a legmúltságosabb helyzet, a legmegszívlelendőbb példázat se válna felismerhetővé, ha a művész képtelen lenne a bennük rejlő tanulságot színnel, folttal, vonallal érzékeltetni, a kommunikáció feltételeinek eleget tenni. Életművének szuggesztív eszmei értékeiből semmit se von le a kollégák és műértők

körében elterjedt ama vélemény, mely szerint Szabó Vladimír mennyisé-
gileg és minőségileg oly gazdag eredményei mindenekelőtt páratlan ábrá-
zolóképeségének köszönhetőek. Legtekintélyesebb kortársai szerint
rajztudása messze kimagaslik nemzedékek, emberöltők, teljesítményeiből;
olyanok nyilvánították ki ezt, mint Szalay Lajos, Koffán Károly, akik ma-
guk is a XX. század legnagyobbjai közül valók. Figyelemre méltó elismerés
ez a magyar kultúrhistoriának abban a korszakában, amikor a képző-
művészet különböző ágai közül a grafika került az élre. Nem mond-e el-
lent ez a tökéletes mesterségbeli felkészültség Szabó Vladimír senkiéhez
se mérhető eredetiségéről írottakkal? Ebben az összefüggésben – bizonyára
– Dudás Jenőnek, a rajzoktatás neves mesterének van igaza, aki
azt hirdeti, hogy a biztos rajztudás mindössze szakmai minimum, szor-
galmasan végzett stúdiumokkal mindenki számára birtokba vehető; hogy
azonban elsajátítása után ki milyen művész lesz, az már kinek-kinek ér-
zelmi érzékenységtől, etikai szilárdságtól, differenciálásra alkalmas ész-
járásától függ. Ekként van mód személyessé fejleszteni az őszinte val-
lomást, a közjó szolgálatát, a műfaji törvényszerűségek meghatározottsá-
gait.

Szabó Vladimír elámitóan hatalmas oeuvre-je is azt bizonyítja, hogy
a szubjektív önmegvalósítás se érhető el a sok évszázados képzőművésze-
ti örökség szellemi-gyakorlati tapasztaltainak feldolgozása nélkül. Az
ő valóban originális művészi világa számos szállal kötődik a halhatatlan
előzményekhez; bátran leszögezhető, hogy képeink több ezer lapból,
festményből álló sorozata egyúttal az európai műveltség nagyszabású fog-
lalata, de kiterjed még a keleti bölcsélet szemléltetésére is. Szerzteágazó,
sokrétű életműve viszont olyan összetételben, olyan indulati, hangulati
töltéssel utal a művészettörténet ilyen-olyan hagyományaira, hogy az efféle
kapcsolódások éppen az aktualizálás mikéntjével húzzák alá Szabó Vladi-
mír különutas előadásmódját. Aki tudáلكos elemzéssel közelít működésé-
héhez, a piktúra, a grafika múltjának, közelmúltjának legtöbb stílus-
fordulatához végezve is találhat egy-két analógiát, ami mindenek-
előtt alkotómunkája enciklopédikus arányait jelzi. Életképeinek derűs,
megitt motívumai óhatatlanul is a németalföldieket juttatják a néző
eszébe, s melyik kompozíciója ne lenne zsáner? Figurái elhelyezésének
attékinthetősége, a rajzos részletek kalligráfiája a szecesszióra emlékeztet-
tik a gyanakvókat. Tömegjelenetei, vedútái itt-ott az impasibilité, a ko-
rai sachlicheit szabatoságát idézik. Ötleteinek bősége, képzettársulá-
sainak időjátéka a kortalan szimultaneizmus mai megjelenése. A való-
színűtlenségek racionális dokumentálása minden idők műalkotásainak lé-
nyegre mutató szürrealizmusát példázza. Szabadban készült akvarelljei
mint kitűnő pleinair festő iránt keltik fel a műgyűjtők érdeklődését.

A színek optikai változatainak bravúros használata biztosítja neki, hogy
nagyszerű grafikai terméce mellett festőművészi munkálkodása se szorul
háttérbe érdemeinek mérlegelésekor. Nem merész általánosítás arról ér-
tekezni, hogy életműve egységes egész, szerves átfedések vannak festmé-
nyei, rajzai, karcai között, úgy érve, hogy az egy töről fakadó tárgykörök
kivitelezése valahányszor annyiban különbözik egymástól, amennyire az
anyagtani megoldások és ugyanakkor a sérthetetlen ágazati szabályok azt
megkövetelik. Igaz persze, hogy a fekete-fehér grafikában is élni fes-

tői effektusokkal, de már a kolorisztikus viszonylatoknak igencsak árt a festék vonalás, mértanias sávokban történő felhordása. A rajzbüvész Szabó Vladimír a piktúrában nem tesz engedményt a színek hangolása, az atmoszférikus árnyalatok variálása dolgában, nem hagy ki fokozatokat, nem mond le a valörök fénytani indokairól, amikor helyt akar állani nézeteiért, s így demonstrál az elme ítélő erejének tisztelete mellett, az intuíció szükségességéről. Nem mintha rajzban mindezt el nem érné, a spektrum pszichológiai hatalmát mégse mellőzheti a lelkek felvilágosításának a menetében.

Az avantgardista műkritikusok szerint mindez nem elég az üdvösséghez, mert a valóságábrázolás, a mesterség tradicionális folytatása kizárná, hogy valaki művész korszerű legyen, s méltóvá váljék a második ipari forradalom bámulatos műszaki vívmányaival adekvát életérzés képviselőjére. Súlyos fogyatékosságnak vélik azt, amiről Supka Magdolna fenntartás nélküli méltánylással ír Szabó Vladimírral foglalkozó monográfiájában, amikor a magyar festészet Aesopusának nevezi őt. Az irodalmiasságnál aligha van károsabb eltévelyedés a modernista dogmatikusok szerint; a képzőművésznek nem szabad cselekménnyel, konfliktussal, közéleti bonyodalmakkal foglalkoznia, csupán idomokkal, térrétegekkel, nonfigurációval, legfeljebb elvont fogalmak ezoterikus rejtjelével. Szabó Vladimír lendületes munkatempója, szókimondó expresszivitása fennen cáfolja a spekulatív módszerek kodifikálására kiagyalt elméleteket. Verbő fantáziája, lankadatlan, alkotó kedve nem alkalmazkodhat előregyártott képletekhez, mert szívesen enged a spontán felmerülő ötletek, a természetes vágyak, vakmerő remények ihletének.

Tagadhatatlan, hogy epikus alkat; művészetének folyamatos műveléséhez a mese szolgáltat anyagot. Tudvalévő az is, hogy a mesében minden olyan, mintha az események a valóságban történnének meg, a jelenségek létszerűek; a törpék gyermekméretű felnőttek, a hősök hétmérföldes csizmában közlekednek, az országhatárokon átrepülő holló levelet visz a csőrében, és a csoda nem szűnik meg három nap után. Szabó Vladimír hatvan esztendeje ámul-bámul; neki a látvány már észlelésekor tele van szépséggel, furcsasággal, mögöttes vonásokkal; a tó felszíne szivárványosan csillog, a fák úgy hajladoznak a szélben, mintha távozásra készülődnének, a bokrok tövén nem csak madárfészek található, de varázsvessző is. S egyáltalában minden helyszín, piac, sikátor, műterem, álomvásár, fellegvár, bordélyház, tengerpart, gőzfürdő, hőköm színpad, termelőszövetkezet, hegyen épített város tele van lények és tárgyak halmazával, mert akkor is, amikor a magányos Csokonai Tihannak ríjjadó leányán mereng, bűn ejtett feje mögött tornyok, paloták, borpincék délibábjá kísért, a szántódi révcserda kertjének cserjei, virágai ellenpontozzák a szegény költő szomorúságát. Az is bolond, aki poétává lesz Magyarországon.

A sereglécek művészte ez. Mindenütt sokadalom kíséri a történeteket. Szabó Vladimír ontológiai nyitottságának értelmében a szereplők között nincs rangsor, a táncosnő, a csontváz, a csellista, a pipitőr, a hatyú, a légyökré egyenlő eséllyel vesz részt a végső célok megközelíthetőségében, a kis- és nagykozmosz mozgásfeltételeinek a lekottázásában. Művésznünk maradéktalan botanikai, zoológiai készlettel rendelkezik, kellekei közül nem hiányzanak a szociológia, a mélylélektan, az ízlésnevelő program tesztjei

sem. Nem érheti őt a cinizmus vádja azért, amiért hogy a segédtudományok fonákjáról se hallgat, s nem titkolja, hogy a legdrámaibb konzekvenciákat is szégyenbe hozza a komolykodás. A lexikonok arról tudósítják az avatatlanokat, hogy Szabó Vladimír faculté maitresse-c, legsajátabb műformája a groteszk. Szabolcsi Miklós egy kisebb kötetre terjedő dolgozatban járta körül ennek a kategóriának a mesgyéit, s éppen Szabó Vladimír szinte beláthatatlanul nagyszabású galériája tesz tanúbizonyságot affelől, hogy a groteszk kínál hatható segítséget a klasszikus eposzokkal vetekedő univerzális láttelel összesítésére; ilyen megközelítésben rendszerezhető mindaz az ellentmondás, képtelenség, gyanútlanág, agyafúrtság, ami az emberről, környezetéről, a körforgásban neki kiosztott átmeneti szerepéről magvas észrevételekkel kecsegtet. Azon a koordinátán, amelyen az igaz és hamis, angyal és ördög, Ábel és Káin, őszinte és hazug, Krisztus és Barabás, szent és júdás bejegyzése nélkül Karinthy Frigyes, Füst Milán, Kosztolányi Dezső, Nagy Lajos, Goda Gábor, Szathmári Sándor, Robert Musil, Karl Kraus jellemzéseire csak vállvonogatás lenne a válasz. Szabó Vladimírt is örökös tagság illeti meg, neki is sikerül eloszlatni a stilizálásról, a hangsúlyok interferenciájáról kiadott akadémiai enciklikák anatómái nyomán pusztító agreszív kételyeket, miszerint is a kevesebb több lett volna, a rész elfedi az egészet, a művészi kvalitásnak árt a közérthetőség.

A létezés tényeinek, meglepetéseinek emlegetése nélkül eltikkadna a kíváncsiság, ami nem jelenti azt, hogy halandóságunk miatt már a csecsemőkortól szüntelenül sírátkozni kellene. Az életösztön mégse tompítja a veszélyérzetet, a pánik ellenben rossz tanácsadó. Ezért is kell egyetérteni a bölcsékkel, akik immunhiánynak minősítik a humor iránti közömbösséget.

Szabó Vladimírra is érvényes az, amit a művészettörténészek Daumier-ről híresztelnek, hogy karikatúrái nem gúnyrajzok, hanem élethű ábrák. Annyiban mégis eltérnek jellemképeik egymástól, amennyiben Daumier kenyere a bírálóat, Szabó Vladimírben több a megértés. A magyar művész a visszataszító jelenségekre is talál mentséget, nem hüledezik a csólakók szokásainak a láttán, együtt örül Florentnal és Margueritetel, a csipkeverő lánnyal a pacalpörköltnek, nem tör pálcát a lélekvándorlás, a nyerskosztovés, a tűzimadás hívei fölött. Minden partiban benne van, amelyik ködevő mániák, közérdekű rögeszmék, ártalmatlan action gratuitek poénjeit osztja ki a nyertesnek.

Magától értetődik, hogy a homo ludens számára kimeríthetetlen tematikát jelentenek a színpadok körül összesűrűsödő félelmek, produkciók, rítusok, alkalmi megfigyelések, kollektív élmények. Színház az egész világ, de legpittoreszkebb válfajai a vándorcirkuszokban, a Kristófnapi búcsúban, a Versailles-i rögtönzésben, a tanyasi vendéjátékokban érhetők tetten. Az artisták, bohócok, muzsikusok feltűnően jól érzik magukat Szabó Vladimír kompozícióin, otthonosan mozognak a bővli díszletek között, széles gesztusokkal toborozzák a publikumot, huncutul összekacsintanak a beavatottakkal. A hiszékenyek se járnak pörül, megörökítésükkor jóindulat irányítja a művész kezét, a kikiáltó készségesen segít nekik megfejteti a nagy talányt. Szabó Vladimír kosztümjei külön vizsgálódást sürgetnek, mert a felvonuló ruhák valamiféle kortüntetet tükröznek, na nem a képeitől asszociálható történelmi légkört, hanem a jelenkori műélvező nosztalgiáit. A kötél táncosnó túllszoknyája, az

cröművész aranypitykés bőrnadrágja, a majálisra kiránduló hölgyek florentiner kalapja a nem is titkolt elvágódás kiváltója, kivetkőzni a hétköznapri gúnyból, csatlakozni a búfelejtő karneváli menethez, eljátszadozni a gondtalanság illúziójával.

Ezek a festmények, grafikák nem készülnek élvezeti méregnek. Azért sem, mert ragyogó művészi erények felvonultatói, az anyagszerű festés, a pontos kifejezés mintapéldányai. S így, a mesterségbeli tökély szuggesztivitásával szólnak az emberiség legfontosabb egzisztenciális aggályairól. Biztos, hogy Szabó Vladimír nem prelegál dikciósan, nem próféciál sokat scjtetően; közvetlen hangon fordul a tétovákhoz, éppen úgy, mint a könnyelműckhez. A természet végtelen tartalékaiban bízva bátorítja a közvéleményt, ezért tart díszszemlét teremtményeinek végláthatatlan sorai felett. Zolnay László majdhogynem hitetlenkedve konstatálta: „Képein szinte több van, mint amit a keret befogad”, de rögtön hozzáfűzte értékelésének egyetértésre számító summáját: „...nem csupán egy mindenre kiterjedő festői figyelemről van itt szó, hanem az emberi szeretetnek egy olyan panteista ízű áradásáról, amely egy-egy jelenséget, jelenetet megragadva azon át magát az életet ünnepli.” Igen, a népünnepélyek önfeledt társas öröme sugárzik Szabó Vladimír műveinek hosszan kibontakozó láncolatából; olyan közös tüntetés ez, melyben a népség-katonaság, a világot jelentő deszkák néma személyzete mellett jelen vannak a háziállatok, az erdő vadjai, a középkori templomok oszlopfőinek apokaliptikus szörnyei, a ringlispírek lovai, a maszkmester bábu, a foltozó vargánál felgyülemlt és javításra váró cipők, a rumpelkammerek ócska holmijai, a sznob gyűjtők mutatós csecsebecsei, az antikvárius eladhatatlan kacatjai. A zsúfoltságban a leltározás mohósága árulja el magát, Kuss der ganzen Welt, a világot átölelő tudásszomj, ami aztán a babitsi beismerésben enyhül meg, „a mindenséget vágyom versbe venni, de még magamnál tovább nem jutottam”. Hasonlóan lényegül át Szabó Vladimír seregszemléje az Operenciás-tengeren túlra is átterjedő szelid konfesszióvá, jelképek, metaforák, látomások, átvitt értelmű röntgenfelvételek özönévé, hegyenvölgyön folyó évezredes lakodalommá. S miközben a kurrens művészek röffel méricskélék az évjáratonként egymás sarkába lépő csoportocskák noch nie da gewesen újításait, a neoavantgarde, a pasztmodern, a transzavantgarde, a neoszenzibilitás sortimentjeit, Szabó Vladimír ugyanakkor már előre és visszamenőlegesen rehabilitálja a hivatottak és választottak eszményeit, példát statuál a művészet élettanának valódi váltógazdaságára, a megmásíthatatlan értékrend reneszánszára.

POGÁNY Ö. GÁBOR

A szerkesztő asztala

A *Drégelypalánki Tanács* és a *Palócföld* szerkesztősége emléktáblát helyezett el azon a házon, ahol *Kassák* a harmincas években nyarait töltötte. Az emléktábla-avatás egyszersmind bevezető aktusa volt annak a kétnapos salgótarjáni tudományos ülésnek, mely *Kassák* életét és életművét tárgyalta. Az emlékülést *dr. Horváth István*, a Nógrád Megyei Tanács művelődési osztályának vezetője nyitotta meg. A tanácskozás első napján *Major Ottó*, a *Kassák Lajos* társaság elnöke, a második napon *Botka Ferenc*, a Petőfi Irodalmi Múzeum főigazgatója elnökölt. Előadást tartott: *Botka Ferenc*, *Csaplár Ferenc*, *Fajó János*, *Gergely Ágnes*, *Heimer Jenő*, *Horpácsi Sándor*, *Körner Éva*, *Major Ottó*, *Sík Csaba* és *Vidor Miklós*.

Ara: 16,- Ft

palócföld
TÁRSADALOMPOLITIKAI, IRODALMI, MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT 1987/6-XXI

1987 DEC 27.